

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

2023

6/4-сан

*Ўзбекистан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоқарғы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз ғәм хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы ғуўалық берилген.*

6/4-сан 2023

декабрь

Шөлкемлестиріушілер:

Қарақалпақстан Республикасы Халық билимлендириу Министрлиги,
ӨЗПИИИ Қарақалпақстан филиалы

Редактор:

А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ
Адхамжон АБДУРАШИТОВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ
Ерполат АЛЛАМБЕРГЕНОВ
Алишер АЛЛАМУРАТОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ
Интизар АБДИРИМОВА
Мавлюда АЧИЛОВА
Нуриддин АЧИЛОВ
Тўлқин АЛЛАЁРОВ
Марифжон АХМЕДОВ
Умида БАҲАДИРОВА
Фархад БАБАШЕВ
Ботир БОЙМЕТОВ
Гулзода БОЙМУРОДОВА
Шахло БОТИРОВА
Маманазар ДЖУМАЕВ
Асқар ДЖУМАШЕВ
Алишер ЖУМАНОВ
Гүлнара ЖУМАШЕВА
Холбой ИБРАГИМОВ
Умида ИБРАГИМОВА
Лола ИСРОИЛОВА
Меруерт ПАЗЫЛОВА
Асқарбай НИЯЗОВ
Сабит НУРЖАНОВ
Захия НАРИМБЕТОВА
Мехри НАРБАШЕВА
Улфат МАҲКАМОВ
Уролбой МИРСАНОВ
Нуржан МАТЧАНОВ
Сафо МАТЧОН
Шукурулло МАРДОНОВ
Шахсанам МАТУПАЕВА

Лобар МУХТОРОВА
Камаладин МАТЯКУБОВ
Раъно ОРИПОВА
Бахтиёр РАХИМОВ
Фурқат РАЖАБОВ
Сайёра РАХМОНОВА
Арзы ПАЗЫЛОВ
Барлықбай ПРЕНОВ
Дилшода САПАРБАЕВА
Феруза САПАЕВА
Зайниддин САНАҚУЛОВ
Қаххор ТУРСУНОВ
Амина ТЕМИРБЕКОВА
Нурзода ТОШЕВА
Қуанишбек ТУРЕКЕЕВ
Гулноз ТУРАЕВА
Гулмира ТОЖИБОЕВА
Тажибай УТЕБАЕВ
Мамбеткерим ҚУДАЙБЕРГЕНОВ
Амангелди КАМАЛОВ
Дилбар ҚАРШИЕВА
Вохид КАРАЕВ
Дилбар ҚОДИРОВА
Ризамат ШОДИЕВ
Абдушукур ШОҒҚОРОВ
Дилфуза ШАББАЗОВА
Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Рустам ФАЙЗУЛЛАЕВ
Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Тармиза ХУРВАЛИЕВА
Умид ХОДЖАМҚУЛОВ
Жавлонбек ХУДОЙБЕРГЕНОВ
Гулрухсор ЭРҒАШЕВА
Гавхар ЭШЧАНОВА
Қонысбай ЮСУПОВ

МАЗМУНЫ

Султанов Б. Академик Чаржоё Абдировтың туўылғанына — 90 жыл. Ибрат мектебин жаратқан инсан еди	7
--	---

ТИЛ ХАМ ӘДЕБИЯТ

Fozilov O. O'zbek va ingliz tillarida hosila nominalining motivatsion asoslari (perefrazalar misolida)	16
Botirova Sh.I. Ulug'bek Hamdam qissa poetikasida ong osti kechinmalarida axloq talqini	22
Juraeva G.A. Bolalar she'riyatida shakliy izlanishlar	27
Aliyeva Z. Ornitonim komponentli ingliz va o'zbek idiomalarining tahlili	36
Alimova Sh. Ingliz va o'zbek tillarida pora va ta'magirlik konseptlarining lingvomadaniy va semantik talqini	41
Aliyeva Z. Ingliz va o'zbek tilida ornitonim komponentlari bo'lgan frazeologik birliklar haqida ilmiy qarashlar	45
Eshquvvatova G. Ingliz va o'zbek tillarida frazeologizmlarning tasnifi food/taom komponentli frazeologik birliklari misolida	49
Марданов А. Основные понятия логико-семантических моделей	53

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Maxmudova M. Yan Amos Komenskiyning pedagogik faoliyati va nazariyasi	57
Karshiyev J.A. Talabalar ma'naviyatini rivojlantirishning innovatsion metod va vositalari	64
Abdimurotov O.U. Geografiya darslarida mustaqil ta'limni tashkil etishda modulli ta'lim texnologiyasidan foydalanish metodikasi	72
Жамолдинова О. Халқ педагогикасида соғлом турмуш маданияти масалалари	82
Irisboeva X.O' Milliy didaktik terminologiya tizimining shakllanishi va taraqqiyot yo'llari	94
Расулов О. С. Оммавий жавобгарлик механизми маҳалла тузилмасини бошқариш самарадорлигини ошириш асоси сифатида	104
Ismailov S.A. Bo'lajak kimyo o'qituvchilarida xalqaro baholash topshiriqlarining formati: kognitiv darajalari, kontekstlari, mazmun sohalarini tushuntirish	109
Isabayeva M.M., Toshpulatova D.S. O'quvchilarda kreativ faoliyatni rivojlantirish funktsiyalari	116
Jabborov M. Tarbiyasi qiyin o'quvchilar bilan ishlashning shakl va metodlari	121
Irisboeva X.O' Milliy didaktika bo'lajak o'qituvchilarning ilmiy-metodik kompetensiyasini shakllantirish omili sifatida	128
Usmanova Sh. DJ. Kasbiy shakllanishda ijtimoiy faollik va intellektual xususiyatlar	132
Mahkamova Sh. Innovatsion texnologiyalar asosida musiqa san'ati boshqaruvi	137
Xo'jamqulov P., Musayev N., Muminova D. Umumta'lim maktablari o'quvchilarida ta'limiy-tarbiyaviy immunitetni shakllantirish yo'llari	143
Qayumov J. O'quvchilarga xonandalik asarlarini erkin va ifodali kuylatish uslublari	147
Musayev N., Xo'jamqulov P. O'zbek milliy maqom san'atini yosh ijrochilarga o'rgatishda etibor qaratilishi lozim bo'lgan jihatlar	154
Rajabova S. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda Marvelous Designer dasturidan foydalanish metodikasi	159
Yunusov O. Musiqa ta'limida qo'shiq kuylash ijodiy faoliyatga o'rgatish	165
Umarov A. Pedagogik-kasbiy kompetentlik ta'lim jarayonini rivojlantirishning muhim omili sifatida	171
Eshankulova D. Umumta'lim maktablarida kimyo fanining o'qitilishi va zamonaviy interfaol metodlarning qo'llanilish uslublari	176
Yadgarova D. Talabalar valeologik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish	181
Lafasov B. Texnologiya fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarni muhandislik kasblariga yo'naltirishda "STEAM – ta'lim"	186
Mo'minov K. Forsayt texnologiyalar asosida talabalarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishda innovatsion yondashuv	190

GEOGRAFIYA DARSLARIDA MUSTAQIL TA'LIMNI TASHKIL ETISHDA MODULLI TA'LIM TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH METODIKASI

Abdimurotov O.U.

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti Geografiya kafedrasini
mudiri, p.f.f.d. (PhD)*

Tayanch soʻzlar: geografiya, mustaqil ta'lim, pedagogik texnologiya, interfaol metodlar, modulli ta'lim texnologiyalari, modul dasturi, o'quv faoliyati elementi.

Ключевые слова: география, самостоятельное образование, педагогическая технология, интерактивные методы, модульные образовательные технологии, модульная программа, элемент учебной деятельности.

Key words: geography, independent education, pedagogical technology, interactive methods, modular educational technologies, module program, educational activity element.

Ta'lim muassasalarining asosiy vazifalaridan biri, o'quvchi-talabalarga insoniyat tarixi davomida yaratilgan bilimlarni yetkazish, fanlar asoslari bo'yicha muntazam bilim olishlari uchun tegishli sharoit yaratish, zarur axborotlarni tanlash va mustaqil o'qishni o'rgatish orqali bilim olishga bo'lgan ehtiyojlarini qondirish va qiziqishlarini orttirishdan iborat bo'lib, Ushbu vazifalarni an'anaviy ta'lim texnologiyasidan foydalanilgan holda hal etib bo'lmaydi, shu sababli ta'lim-tarbiya jarayoniga modulli ta'lim texnologiyasini qo'llash zarurati vujudga keldi.

Modulli ta'lim texnologiyasi geografiya ta'limida endi rivojlanib kelayotgan zamonaviy pedagogik texnologiyalardan biri hisoblanadi. Modulli ta'lim texnologiyasi talabalarning mustaqil ishlash va ijodiy izlanish orqali o'quv faoliyati jarayonida ko'zlangan maqsadlarga erishishiga asoslanadi. Boshqa texnologiyalardan farqli jihatida shundaki, modulli ta'lim texnologiyasi o'quv jarayoniga modul dasturlari orqali qo'llanilishidadir.

Modul lotincha so'zdan olingan bo'lib, qism (blok) degan ma'noni bildiradi. Geografiyani o'qitishda modulli ta'lim texnologiyalarini qo'llashda darsda foydalaniladigan mavzu mantiqiy tugallangan fikrli qismlar, ya'ni modullarga ajratiladi va har bir qismni talabalar mustaqil o'zlashtirishlari uchun o'quv

topshiriqlari tuziladi. Shu o'quv topshiriqlari asosida, har bir modul yakunida savol-javob o'tkaziladi va xulosa chiqariladi. Modulli ta'lim texnologiyasi asosida tashkil etilgan darslarda talabalar modul dasturlari yordamida mustaqil ishlashga asoslangan o'quv-bilish faoliyati orqali belgilangan maqsadga erishadilar.

Modulli ta'lim texnologiyasidan foydalanishning afzallik tomonlari quyidagilar:

- modul dasturi talablari asosida olib boriladi;
- vaqtdan samarali foydalaniladi;
- talabalar tomonidan o'quv materialini yuqori darajada o'zlashtirilishiga, o'z ustida mustaqil ishlashga imkon yaratiladi;
- talabalar yakka, juft holda kichik guruhlarda ishlaydi, ular o'rtasida do'stona muloqot, o'zaro yordam, hamkorlik vujudga keladi, nutqi rivojlantiriladi;
- har bir talaba o'z qiziqishi, iqtidoriga asoslanib bilimni oshirish maqsadida mustaqil va ijodiy ishlab yangi bilimlarni o'zlashtiradi;
- o'z-o'zini nazorat, o'zaro nazorat va o'qituvchi nazorati amalga oshiriladi;
- pedagogik munosabatlar o'zaro hamkorlikka asoslanadi.

Dars davomida talabalarga bilim darajasiga qarab savol va topshiriqlar berib borilsa, ularda ijodiy va tanqidiy fikrlashlari rivojlanib boradi. Ijodiy va tanqidiy fikrlash qancha ko'p takrorlansa, u maqsadga yo'nalgan kuchga aylanadi. Bu esa talabalarda o'ziga bo'lgan ishonchni orttiradi va jamiyatimizga mustaqil fikrlaydigan, o'z muammolarini o'zi hal qiladigan qobiliyatli yoshlarni yetkazib beradi.

Ushbu texnologiyaning ahamiyati talabalarga keng imkoniyatlar yaratib berish bilan birga ta'lim mazmunini individual tarzda va mustaqil egallash, o'z-o'zini nazorat va o'ziga baho berish ko'nikmalarini rivojlantirishida bo'lsa, o'qituvchilar uchun ta'lim jarayoniga ijodiy yondashishni talab qilishidir. Sababi, modul mazmunini aniq loyihalash, nazariy materialni ketma-ket taqdim qilish, o'quv jarayonini metodik material hamda bilimni o'zlashtirishga ko'maklashadigan didaktik vositalar bilan taminlash o'qituvchining kasbiy mohorati va ijodkorligiga bog'liq. Bularni barchasi ya'ni o'rganiladigan mavzuning ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlaridan kelib chiqadigan didaktik maqsad, o'quvchilar dars davomida bajaradigan o'quv topshiriqlari, topshiriqlarni bajarish yuzasidan ko'rsatmalar o'qituvchi tomonidan tuziladigan modul dasturlarida o'z ifodasini topadi. Modul dasturlarida o'quvchilarning muayyan bir mavzuni mustaqil o'rganish bo'yicha o'quv-bilish faoliyati aks etadi. Shuning uchun ham modulli ta'lim texnologiyasidan foydalanganda o'quv faoliyatining didaktik maqsadi o'quvchilar zimmasiga yuklanadi. Sababi o'qituvchi mavzuning ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlaridan kelib chiqib bir qancha modullarni

ajratib talabalarga mustaqil o'rganishlari uchun topshiriqlar sifatida beriladi, talabalar esa bu modullarga oid topshiriqlarni mustaqil bajarib va o'rganib o'qituvchiga taqdimot qilib berishadi. Agar talabalar o'qituvchi tomonidan ajratilgan modullarga puxta tayyorlanib, uni chuqurroq o'rgansa oldindan ko'zlangan natijalarga ya'ni darsning didaktik maqsadiga erishadi. Aksincha bo'lsa, darsning didaktik maqsadi amalga oshmay qoladi, shu sababdan ham modulli ta'lim texnologiyasida darsning didaktik maqsadi talabalarning o'quv faoliyatidagi qiziqishlari va intiluvchanligiga bog'liq. Modul dasturlar to'g'ri va mantiqiy ketma-ketlikda tuzilgan bo'lsa, o'quv jarayonini o'ziga xos real mehnat jarayoniga aylantiradi, talabalarni individual va mustaqil ishlashlariga, mavzuni samarali o'zlashtirishiga imkon beradi hamda kutilayotgan natijalarini kafolatlaydi.

Modul dasturi bo'yicha har bir ta'lim oluvchi har qaysi modul yuzasidan izchil yo'l-yo'riq oladi. Unda modulning maqsadlari ko'rsatiladi. O'quv ishlarining ma'lum turlari tavsiya qilinadi. Modul bo'yicha mustaqil ish topshiriqlari keltiriladi. Ta'lim oluvchilar tomonidan o'quv faoliyati turlari erkin tanlanadi va modul bo'yicha alohida sinov o'tkaziladi. Modulli o'qitish ta'lim berishning istiqbolli shakllaridan biri bo'lib, u ta'lim oluvchilarning bilish imkoniyatlarini va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi.

O'qituvchi modul dasturini tuzish uchun quyidagilarni amalga oshirishi zarur:

1. O'rganiladigan mavzuning ta'lim-tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadini aniqlash. Shu maqsadlar asosida modulning didaktik maqsadini belgilash, ya'ni talabalar shu modul dasturi yordamida mustaqil ishlab, qaysi bilimlarni o'zlashtirishi, ko'nikmalarni egallashi, shaxsiy sifatlarini orttirishi lozimligi qayd etiladi.

Modul dasturining didaktik maqsadini aniqlashda o'qituvchi Geografiyani o'qitishning didaktik maqsadlar majmuasi (DMM), ya'ni Geografiyani o'qitishdan ko'zda tutilgan maqsadni, mavzuning ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlari asosida, darsda foydalaniladigan modul dasturining didaktik maqsadi (MDM) ni, mavzu ajratilgan modullardan kelib chiqadigan hususiy didaktik maqsadni (HDM)ni aniq tasavvur qilishi zarur (1-jadval).

1-jadval

Geografiyani o'qitishning didaktik maqsadlar majmuasi

DMM								
MDM			MDM			MDM		
HDM	HDM	HDM	HDM	HDM	HDM	HDM	HDM	HDM

Jadval muallif tomonidan tuzilgan.

DMM - Didaktik maqsadlar majmuasi Geografiya o'quv fani yoki bobni o'rganishda ko'zda tutilgan maqsad bo'lsa, MDM - modul dasturining didaktik maqsadi - bu bir dars davomida erishilishi lozim bo'lgan maqsad, HDM - hususiy didaktik maqsad bu - modul dasturidan o'rin olgan modullarni o'rganishdan ko'zlangan maqsadlar deb tushunmoq kerak.

Ma'lumki, har bir o'quv fani tegishli didaktik maqsadlar majmuasi (DMM) ni ko'zda tutadi. Ta'lim jarayonining asosiy shakli bo'lgan darslar ham shu didaktik maqsadlarning ma'lum qismini amalga oshiradi. Mazkur maqsadlar modul dasturining didaktik maqsadini tashkil etadi. Dars davomida ushbu maqsadni amalga oshirish talabalarning o'quv-bilish faoliyati orqali vujudga keladi. Bir dars davomida talabalarning o'quv-bilish faoliyati bir emas, balki modullarga mos holda bir necha o'quv faoliyati elementlaridan tashkil topadi. Modulli dasturlarda o'rin olgan har bir o'quv faoliyati elementi (O'FE) modulning didaktik maqsadidan kelib chiqqan holda hususiy didaktik maqsadni ko'zda tutadi. Shu tariqa modul dasturlarida hususiy didaktik maqsadlar (HDM), modul dasturining didaktik maqsadi (MDM)ni tashkil etsa, modulli dars boshqa darslar bilan birgalikda mazkur o'quv fanidan ko'zda tutilgan didaktik maqsadlar majmuasi (DMM)ni amalga oshiradi.

2. Yangi mavzu mazmuni mantiqiy tugallangan fikrli modullarga ajratiladi. Bunda modulli ta'lim tamoyillari hisobga olingan holda o'quv materialini mazmunan tugallangan mantiqiy ketma-ketlikdagi modullarga taqsimlanadi.

3. Talabalar tomonidan o'quv materiallarini har bir modulni o'zlashtirishi uchun tashkil etiladigan o'quv faoliyati usullari belgilanadi. O'quv faoliyati usullariga bog'liq holda modul dasturidan o'rin olishi lozim bo'lgan o'quv elementlarini va ularning ketma-ketligini aniqlanadi.

4. Har bir modulni talabalar mustaqil o'zlashtirishi uchun topshiriqlar, topshiriqlarni bajarish uchun ko'rsatmalar tuziladi. Talabalar uchun asosiy va qo'shimcha adabiyotlarni tanlab, internet saytlarini aniqlashtiradi. Talabaning muayyan dars davomidagi faoliyati uning o'quv faoliyatini tashkil etishini nazarda tutgan holda har bir modulni o'zlashtirishdagi faoliyati o'quv faoliyatini elementi (O'FE) ni tashkil qiladi. Agar dars mazmuni 4 tamoduldan tashkil topsa, talabalarning o'quv faoliyati ham 4 ta elementidan tashkil topadi. Shuni qayd etish kerakki, dars yakunida talabalarning o'z faoliyatlarini tahlil qilishi va o'z-o'zini baholashini amalga oshirish maqsadida modul dasturini yakunlash bosqichi bo'ladi. Shu sababli fikr yuritilayotgan ushbu darsda foydalaniladigan modul dasturida 5 ta o'quv faoliyati elementi (O'FE) bo'ladi. O'qituvchi shu asosda modul dasturini tuzadi. Mazkur darslarda talabalarning bilish faoliyati modullarni ketma-ket o'zlashtirishlarini nazarda tutgan holda

tashkil etiladi. Shu sababli modullarning tartib raqamiga mos holda o'quv faoliyati elementlari belgilanadi. O'quv faoliyati elementlari talabalarning muayyan modulning xususiy didaktik maqsadini, talabalar bajaradigan o'quv topshiriqlarni, topshiriqni bajarish yuzasidan ko'rsatmalarni o'z ichiga oladi;

5. Modulni yakunlash yo'llarini ishlab chiqish. Talabalarga modulning xususiy maqsadi bajariladigan topshiriqlar e'lon etilganidan so'ng, har bir modulni talabalar o'zlashtirishi uchun tegishli vaqt ajratiladi. Keyin shu modul yuzasidan savol-javob, o'quv bahsi, munozara o'tkaziladi. Shu tariqa har bir modul ustida o'quvchilarning mustaqil ishi tashkil etiladi;

6. Modul dasturini yakunlashda o'quvchilarga modulning didaktik maqsadini o'qib chiqish, maqsadga qay darajada erishganligini belgilash, o'z o'quv faoliyatini besh balli tizim bilan baholash tavsiya etiladi.

Modulli ta'lim texnologiyasidan foydalanishda o'qituvchi quyidagi mezonlarga amal qilishi lozim:

1. Talabalarga mustaqil o'zlashtirish uchun tavsiya etiladigan o'quv materiallari talabalarning o'quv imkoniyatlarini hisobga olgan holda, ular uddalay oladigan va shu bilan birga maksimal darajada qiyin bo'lmasligi kerak.

2. Talabalar o'quv materialini dasturda belgilangan vaqt doirasida egallashlari kerak.

3. O'qituvchi talabalarni o'quv materiallarini mustaqil va ijodiy o'zlashtirish ko'nikmasiga ega bo'lishiga erishishi lozim. Bunda, dastlab o'qituvchi darsga olib kiradigan axborotni ikki qismga ajratadi. Birinchi qismini talabalar o'qituvchi yordamida ikkinchi qismini ijodiy va mustaqil o'zlashtirishlari lozim. Keyin belgilangan mavzularni modulli dars shaklida o'tkazishni mo'ljallab, modul dasturlarini tuzadi.

Biz quyida "O'zbekiston tabiiy geografiyasi" kursining "O'zbekiston relyefi" mavzusi misolida modul dasturi tuzilishini ko'rib chiqamiz.

Modul dasturining didaktik maqsadi

Talaba modul dasturi yordamida relyef xususiyatlari, tog' tizmalari, tog' oraliq botiqlari va O'zbekistonning tekislik qismi haqidagi ma'ruzada egallagan bilimlarini kengaytirishi va mustahkamlashi, O'zbekistonning tabiiy xaritasini tahlil qilish, xulosa chiqarish, xarita va yozuvsiz xarita bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishi kerak. Shu sababli tanlangan mavzuni bir qancha kichik modullarga ajratib o'rganib chiqamiz (2-jadval) [7;5].

2-jadval

Talabalarning mustaqil ta'lim olishlari uchun modul dasturi

O'quv faoliyati elementi	Talabalar o'zlashtirishlari lozim bo'lgan o'quv topshiriqlari	Topshiriqlarni bajarish uchun ko'nikmalar
1-o'fe	Maqsad: O'zbekiston relyefining o'ziga xos xususiyatlari va relyef hosil qiluvchi omillarni o'rganish. Darslikdagi matnni diqqat bilan o'qing va quyidagi savollarga javob berib, topshiriqlarni bajaring. 1. Tekisliklar O'zbekistonning qaysi hududlarini ishg'ol etgan? Xaritaga tushiring. 2. O'zbekiston tog'li qismi relyefining asosiy xususiyati nimada? 3. Relyef hosil qiluvchi endogen omillarni tahlil qiling va taqdimot tayyorlang. 4. Relyef hosil qiluvchi ekzogen omillarni o'rganing va misollar keltiring. [4;63]	Kichik guruhlar bilan o'tkaziladigan savol-javobda faol ishtirok eting.
2-o'fe	Maqsad: O'zbekiston tog'larini o'rganish. Darslikdagi matnni diqqat bilan o'qing va quyidagi savollarga javob berib, topshiriqlarni bajaring. 1. Tog'lar O'zbekistonning qaysi qismlarini egallagan? 2. O'zbekistondagi tog'lar qaysi tog' tizmalar tarkibiga kiradi? 3. "O'zbekiston tog'lari" mavzusida ma'ruza tayyorlang va taqdimotda ma'ruza qiling. 4. Tog' hosil qiluvchi burmalanishlarda qaysi tog'lar ko'tarilgan, 1-jadvalni to'ldiring.	Kichik guruhlar bilan o'tkaziladigan savol-javobda faol ishtirok eting

3-o'fe	Maqsad: Qizilqum markazidagi qoldiq tog'larini o'rganish. Darslikdagi matnni diqqat bilan o'qing va quyidagi savollarga javob berib, topshiriqlarni bajaring. 1. Qizilqum markazidagi tog'lar nima sababdan qoldiq tog'lar deb nomlanadi? 2. Qizilqum markazidagi qoldiq tog'larini qaysi botiqlar bir biridan ajratib turadi? 3. "Qizilqum markazidagi qoldiq tog'lar" mavzusida mustaqil ish tayyorlang va taqdimotda mar'uz qiling. 4. Qizilqum markazidagi qoldiq tog'larni yozuvsiz xaritaga tushiring.	Kichik guruhlar bilan o'tkaziladigan savol-javobda faol ishtirok eting
4-o'fe	Maqsad: O'zbekiston tekisliklarini o'rganish.. Darslikdagi matnni diqqat bilan o'qing va quyidagi savollarga javob berib, topshiriqlarni bajaring. 1. O'zbekistonning necha foizini va qaysi qismini tekisliklar egallagan? 2. O'zbekiston tekisliklari qaysi tekislikning bir qismi hisoblanadi? 3. "O'zbekiston tekisliklari" mavzusida maruza tayyorlang , xaritasini tuzing va taqdimotda ma'ruza qiling. 4. O'zbekiston tekisliklari nomli 2-jadvalni to'ldiring.	Kichik guruhlar bilan o'tkaziladigan savol-javobda faol ishtirok eting
5-o'fe	Maqsad: O'zbekiston tog' oraliq botiqlarini o'rganish. Darslikdagi matnni diqqat bilan o'qing va quyidagi savollarga javob berib, topshiriqlarni bajaring. 1. Tog' oraliq botiqlari qanday shakillandi? 2. Tog' oraliq botiqlari ko'proq qayerlarda paydo bo'lgan? Ularga misollar keltiring. 3. "Tog' oraliq botiqlari" mavzusida ma'ruza tayyorlang va taqdimotda ma'ruza qiling 4. Tog' oraliq botiqlari nomli 3-jadvalni to'ldiring.	Kichik guruhlar bilan o'tkaziladigan savol-javobda faol ishtirok eting

6-o'fe	Modul dasturini yakunlash. Modul dasturini didaktik maqsadini o'qib chiqing. Siz unga qay darajada erishdingiz? O'zingizning o'quv faoliyatingizni besh balli tizimda baholang. O'quv faoliyatingizdan qoniqish hosil qilgan bo'lsangiz, mavzu boyicha nazorat savollari 4-jadvalini to'ldiring. Agar o'z o'quv faoliyatingizdan erishilgan natija sizni qanoatlantirmasa, modul dasturi yordamida mavzuni qayta o'rganing.	
--------	--	--

1-jadval

Tog' hosil qiluvchi burmalanishlar

№	Baykal	Kalidon	Gersin	Mezazoy	Alp
1					
2					
3					
.....					

2-jadval

O'zbekiston tekisliklari

№	Pasttekisliklar	Denudatsion tekisliklar	Akkumulyativ tekisliklar
1			
2			
3			
.....			

3-jadval

Tog' oraliq botiqlari

№	Tog' oraliq botiqlari nomi	Geografik o'rni	Tabiiy geografik xususiyatlari
1			
2			
3			
.....			

Mavzu bo'yicha nazorat savollari

Savollar	Javoblar
O'zbekiston umumiy maydonining necha foizini tekisliklar va necha foizini tog'lar tashkil etadi?	
O'zbekistonning sharqiy va janubi-sharqiy qismlarini egallagan tog' tizmalarini ayting.	
O'zbekistonning g'arbiy tekislik qismi relyefining xususiyatiga ko'ra necha qismga bo'linadi?	
Relyef hosil qiluvchi omillarni ayting.	
O'zbekiston tekislik qismining shimoli-g'arbiy chekkasida qaysi plato joylashgan?	
Qizilqum markazidagi qoldiq tog'larini ayting.	
O'zbekistonning tog'li hududi orografik tuzilishiga ko'ra qanday qismlarga ajratiladi?	
O'zbekiston tog' oraliq botiqlarini ayting.	
Farg'ona vodiysini atrofda qaysi tog'lar o'rab turadi?	
O'zbekistonning eng past va eng baland nuqtalarini ayting.	

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, kredit-modul tizimi sharoitida kadrlarni tayyorlash tizimlarini tubdan o'zgartirish zamonaviy ilmiy fikrlar yutuqlari va ijtimoiy tajribalarga, ta'lim jarayonini hamma bosqichlarida, uzluksiz ta'lim tizimi ta'lim muassasalarining hamma shakli va turlarida ilg'or-metodik ta'limlarga tayangan holda amalga oshirilishi lozim. Geografiya fanlarini o'qitish jarayonida o'quvchilarni pedagogik mahoratini shakllantirishda yangi pedagogik ta'lim texnologiyalari asosida tadbqiq etilsa ahamiyatli natijalarga erishish mumkin. An'anaviy va innovatsion ta'lim auditoriyadan tashqari faoliyat shakllarini integratsiyalash oliy ta'lim talabalarini pedagogik mahoratini shakllantirishda katta pedagogik imkoniyatlarni hosil qiladi. Oliy o'quv yurtlari talabalarini pedagogik mahoratini shakllantirishni yo'lga qo'yishda texnologik yondoshuv, ya'ni har bir bosqichni alohida-alohida loyihalab olish, erishiladigan natijalardan kelib chiqib, maqsad va vazifalarni belgilash juda muhim hisoblanadi.

Adabiyotlar:

1. Baratov P. O'zbekiston tabiiy geografiyasi. (Oliy O'quv yurtlari geografiya talabalari uchun o'quv qo'llanma). Toshkent.: "O'qituvchi" nashriyoti. 1996.

2. Abdimurotov O.U. Uzluksiz ta'lim tizimida modulli ta'lim texnologiyasining o'rni va ahamiyati (geografiya ta'limi misolida) // "Uzluksiz ta'lim" ilmiy-uslubiy jurnal. Maxsus son. – Toshkent, 2020. – B. 93-97

3. Alimqulov N.R., Sultonova N.B., Abdimurotov O.U. Umumiy yer bilimi kursida amaliy mashg'ulotlarni o'qitishda modulli ta'lim texnologiyasidan foydalanish // Geografiya fani va ta'limning zamonaviy muammolari. Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi. – Toshkent, 2015. – B. 361-364

4. Rajabov F.T., Abdimurotov O.U. Tabiiy geografiya kurslarida amaliy mashg'ulotlarni tashkil qilishda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash uslubi // Academic Research in Educational Sciences (ARES) Volume 1, Issue 4. – Toshkent, 2020. – B. 663-670

5. Abdimurotov O.U. Kredit-modul tizimi sharoitida bo'lajak geografiya o'qituvchilarining mustaqil ta'limini tashkil etish shakllari. "Pedagogika" ilmiy-nazariy va metodik jurnal. 2023. 4-son.

6. Abdimurotov O.U. Geografiyani o'qitishda mustaqil ta'limning o'rni va ahamiyati. "Globallashuv jarayonida innovatsion ta'lim va milliy tarbiya: integratsiyaga xos muammolar, bahslar va yechimlar" mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plami. Termiz, 27-may 2023-yil

7. Abdimurotov O.U. Talabalarning mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini rivojlantirish mexanizmlari. "Zamonaviy biologiyaning dolzarb muammolari: yechimlari, istiqbollari va o'qitishda fan-ta'lim integratsiyasi" xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi ilmiy ishlar to'plami. Chirchiq, 26-27-oktyabr 2023-yil

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada bo'lajak geografiya o'qituvchilarida mustaqil ta'limni tashkil etishda modulli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish metodikasi hamda "O'zbekiston relyefi" mavzusi misolida modul dasturi tuzilishi bayon qilingan.

РЕЗЮМЕ

В данной статье описывается метод использования модульных образовательных технологий при организации самостоятельного обучения будущих учителей географии и структура программы модуля на примере темы «Рельеф Узбекистана».

SUMMARY

This article describes the method of using modular educational technologies in the organization of independent education for future geography teachers and the structure of the module program on the example of the topic «Relief of Uzbekistan».